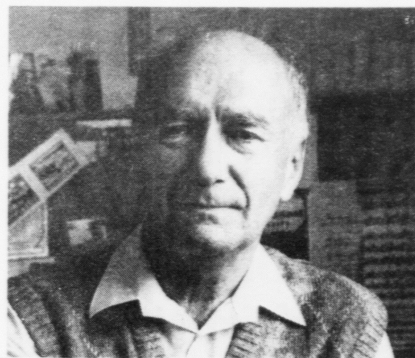

Undir hvørjum umstøðum vil ein gjaldoyrslækkan kunna bota um støðuna í Føroyum!

Í Sjóðarmiðinum í dag ger Karl Nolsøe, cand. scient viðmerkingar til fíggarstøðuna í Føroyum.

sjóðarmið

Føroya núverandi lögmaður skal sambært einum føroyskum blað hava sagt, at búskapar- og fíggarviðurskipti í Føroyum hesi seinasta árin hava verið sum áhaldandi devaluering, gjaldoyraminking, lækkan.

Tað er tí áhugavert at hyggja at, um Føroyar hava møguleika veruliga og formliga at fremja eina krónuvirðisminking.

Tað at danski tjóðbankan letur gera seðlar við føroyskum teksti og myndum, broytir ikki tann veruleika, at hetta er danskt gjaldoyra, beint sum teir seðlar, ið hesin sami banki letur gera við danskum teksti og myndum, og at einans danska stjórnin, danski tjóðbankan, kunnu broyta virðið á hesum seðlum uttan mun til, um teir hava føroyskan ella danskan tekst og myndir.

Í mong ár hevur danska og harvið eisini sonevnda føroyska gjaldoyra verið so tætt bundið at týska gjaldoyranum, at tað flytir seg saman við hesum.

Millum annað tí at Vesturtýskland stóðugt hevur áhaldandi stórt útlendskt gjaldoyraavlop sum úrslit av útlutningi, ið stóðugt er størri enn innflutningurin, hækka týska og harvið danska gjaldoyra í virði, tað revaluerar, virðishækka í veruleikanum.

Hetta er tað øvuga av devaluering, virðislækking. Útlutningurin verður sostatt dýrari í útlondum og innflutningurin biligari heima og skapar harvið trupulleikar fyri útlutningi og lætta fyri innflutning.

Ásetanin av býtslutfallinum millum ymisk gjaldoyru er politiskur spurningur og hevur ávirkan á handlin. Tá ið kostnaðarlegan í einum landi stóðugt fer hall við sær í uppgæðini fyri vørur og tænastur á gjaldsjavnanum, kann ein gjaldoyralækking koma upp á tal.

Nakrar fyrirtætti fyri at hon kann gjøgnumførast við góðum úrsliti eru:

1. Hákonjunkturin í ørum londum.
2. Ikki arbeiði til allar hendur í egnum landi.
3. Eftirspurningselastiteturin á egnum vørur í útlondum størri enn 1.
4. Eftirspurningselastiteturin á innfluttum vørur á heimamarknaðinum størri enn 1.
5. Ongi móttíltøk frá øðrum londum so sum gjaldoyralækking ella diskriminering mótvægis tí landinum, ið lækkar gjaldoyra.
6. Møguleiki fyri at økja egna framleiðslu, uttan at hætta fær nýtslu + íløgur at vaksa í sama mun.
7. Stjórn sum hevur vilja og evni at gripa reguleringar inn fyri at halda fast um tey positivu úrsliti sum longst.

Gjaldoyralækking fær kursirnar á fremmandum valuta at hækka, hvat ið merkir lækking av pris- og kostnaðarleguni innlendis samanborið við onnur

lond.

Harvið verður tað lættari at kappast við útlendskar vørur bæði burturi og heima, soleiðis at umsetningurin á útlutningsmarknaðinum veksur, meðan innflutningurin minkar.

Við ávisum prisum fastsettum í krónum, verða tær útlutnu vørurnar biligari í fremmandum gjaldoyra enn tær vóru frammanundan gjaldoyralækkingini.

Harvið er ikki sagt, at teir fáa meira valuta heim. Tað veldst um, hvørt eftirspurningselastiteturin á egnum vørur á uttanlands-marknaðinum er størri enn 1, soleiðis at lægri prisur ferir við sær størri úrslit av pris × nøgd enn aður, tá ið prisurin var hægri.

Nú kostar tann innflutta vøran meira í innanlanda peningi.

Um nú innanlanda eftirspurningselastiteturin á útlendskum vørur er størri enn 1, so vil marknaðurin verða partvist forsyrgdur við at innanlanda vørur (substitutt) koma í staðin fyri tær innflutta, partvist við at landið sjálvt fer undir at framleiða vørur, ið fyrr máttu keypast uttanifrá.

Gjaldoyralækkingin ber í sær størri inntøkur hjá útlutningsvinnuni og hægri prisir á innfluttum vørur, sum aftur ber í sær størri eginframleiðslu til heimamarknaðin.

Tann størri framleiðslan, og saman við henni størri inntøkan, skapar størri eftirspurning eftir innfluttum vørur, bæði rávørur og brúksvørur.

Gjaldoyralækkingin ferir meira arbeiði og størri framleiðslu við sær uttan at tað harvið er sagt, a arbeiðsútreiðslurnar verða størri.

Hetta er treytað av, at nóg mikið er av arbeiðsmegi.

Tann samlaða inntøkan veksur.

Útlutningurin veksur.

Arbeiðið verður til fleiri og fleiri hendur.

Eftirspurningurin eftir brúksvørur veksur, í fyrstani mest bæði burturi av heima uppruna.

Gjaldoyralækkingin ger, at inntøku-býti verður meira misjavn.

Útlutningsvinnuvegirir geva meira av sær.

Innfluttar vørur og substitutt fyri til-líkar eru blivin dýrari.

Arbeiðslønirnar fara ikki upp við ein gang alt fyri eitt, og tey fastløntu eru ikki ferir í skundi at laga sínar inntøkur eftir teirri hækkaðu kostnaðarleguni.

Sum heild er reallønin niðurfarin.

Finst automatisk lønregulering, vil hetta bera lønarhækkingar við sær.

Annars vilja arbeiðsmanna- og kvinnufeløgini so við og við royna at trýsta lønirnar uppeftir.

Við teimum veksandi inntøkunum veksur eisini eftirspurningurin á heimamarknaðinum eftir vørur, bæði egin-

framleiddum og innfluttum.

Tað verða færri arbeiðsleys.

Eftirspurningurin eftir innfluttum vørur veksur somikið, at nettovalutavinningurin minkar burtur aftur.

Í teirri støðu, ið higartil er viðgjød, hava vit hugsað okkum til, at ikki øll fólk hava arbeiði, at tað finst nakað av arbeiðsloysi í fyrstani.

Inntøkuvekturin kemur at visa seg við, at fleiri fáa arbeiði.

Skera vit gjaldoyra niður, meðan vit hava arbeiði til allar hendur, fáa vit størri eftirspurning eftir arbeiðsmegi og øðrum framleiðslufaktorum, hvat ið ferir longliding við sær, fyrst sum svartbørsloynsir og síðan við hægri sáttmálabundnum lønum, uttan at tað harvið er givið, at meira verður framleitt.

Tann økta framleiðslan verður bara nominel, ger seg galdandi sum lønar- og prishækking, øll kostnaðarlegan otar seg uppeftir.

Tann størri eftirspurningurin á heimamarknaðinum eftir egnum vørur ger, at framleiðslufaktorar verða fluttir frá eksportframleiðslu til heimamarknaðarframleiðslu, og av hesum stendst minni útlutningur og størri innflutningur.

Um tað almenna hevur fult tamarhald á støðuni, kann ein gjaldoyralækking í eini støðu sum hesi seinnu, vit hava viðgjørt, móguliga fáa framleiðsluna at veksa sum frálíður gjøgnum rationalisering og effektivisering av kapitalútgjerdini og umskúling av arbeiðsmegi.

Ein gjaldoyralækking í eini tíð, tá arbeiði er fyri øllum ella næstan øllum hondum, ger tað neyðugt hjá tí almenna at koma við tiltøkum, ið móta imóti at uppsøgva teir »vandamiklu« pengarnar.

Tað man neyvnan tæna nøkrum endamáli at lækka gjaldoyravirðið í eini støðu, har øll hava arbeiði, serliga tá hugsað verður um, at tað ofta ber við sær, at býtslutfallið versnar mótvægis útheimrunum, av tí at hesin nú krevur eina størri nøgd av útlutningsvørur enn frammanundan sum gjald fyri ávísar nøgd av innflutningsvørur. Men hetta er tann upprunliga ætlanin við gjaldoyralækkingini, tí soleiðis verður tað lættari at sleppa av við útlutningsvørur, og hetta skal so geva størri valutavinning av sær.

Aðrir og øðrvísi virkandi útvegir kunnu eisini brúkast, tá ið tað ræður um at vinna á trupulleikum við gjalds-javnanum.

Men krónuniðurskúrður verður ofta tiki fram um aðrar, av tí at hann vanligi ikki rakar nakað einstakt land og soleiðis ger mismun, men virkar á breiðum grundarlagi, fær tamarhald á næstan øllum útreiðslum á gjalds-

javnanum og økir um inntøkuna av útlutninginum.

Tey lond, sum selja vørur, ið lættliga kunnu framleiðast í tí landi, sum lækkar gjaldoyra, koma at kenna sviðan serliga meint, meðan onnur lond, hvørs útlutningsvørur hava ein elastiskan eftirspurning, ikki verða rakt so meint.

Tá ið eitt lítið land, sum keypir og selur vørur í nógvum londum og hvørs viðurskiptivið tey einstøku londini tí i flestum førum bert er ein lítill partur av umsetninginum hjá hesum, lækkar gjaldoyra sitt, so vil hetta landið sum oftast, í hvussu er í fyrstani, veksa hópin um samlaða útlutning sin, áðrenn hetta fær framleiðarar og útflytarar í viðkomandi londum at krevja tiltøk sett í verk móti tí landinum, ið lækkaði gjaldoyra.

Fyrirtætti fyri, at ein gjaldoyralækking kann geva væleydnað úrslit, er hákonjunktur hjá samhandilslandum og at ikki eitt ella fleiri av teimum beinanvegin fremja móttíltøk við sjálvi at lækka egingjaldoyravirði. Hóast eins egnu tiltøk iki egga samhandilslandum til at gera móttíltøk, kann tað tykjust avmarkað, hvat ið eitt lítið land kan fáa burtur úr í spardum valuta, um stórir partur av innflutninginum er rávørur, ið eru neyðugar bæði fyri útlutnings- og heimamarknaðarindnaðin. Í tí sum her er sett fram hava vit hugsað okkum, at gjaldoyralækkingin er framd, meðan hákonjunkturur ræður í hinum londunum.

Um so er teir innanhýsis trupulleikarnir við gjalds-javnanum koma av lækkandi konjunktur og tvørrandi eftirspurning í teimum londum, sum ein vanligi rekur samhandil við, so er neyvnan væntandi, at ein gjaldoyralækking fer at fáa tað ætlaða ávirkan, tí tað er væl hugsandi, at hini londini fara at fremja móttíltøk fyri at verja seg imóti framdu gjaldoyralækkingini í tann mun hon skapar teimum menbogar.

Í hesum ferir sum í so mongum ræður um at vera fyrstur.

Hvussu árinid verður í øðrum londum veldst partvis um vørslagið, partvis um hvussu stórir marknaðarparturin í tí einstaka landinum er.

Hvat ið fiskautflutninginum viðvikur, so er tað einstøkt lond, ið eru hovuðskeyparar av teimum týðingarmestu vøruflokkunum.

Vørar kann uppfatast sum foreað rávøra, sum, av tí at hon má sigast at vera neyðsynjarvøra, er minni viðkvæm fyri minkandi keypiorku í øðrum londum.